

ZAPPE LÁSZLÓ

Legenda a kítaszítottságról

■ TOLSZTOJ-ADAPTÁCIÓ ■

Bajcsay Mária (Szilvafavirág) és Blaskó Péter (Holsztomer)

Hlovsky Béla felvétele

Még a hetvenes–nyolcvanas években Georgij Tovsztonogov leningrádi előadása nyomán – a címszereplő Kirill Lavrov volt – jött divatba A ló története. (Akkoriban nem neveztük legendának; úgy gondoltuk, a magyar közgondolkodáshoz az illik, ha kiírtjuk az orosz történetekből a széles orosz lélek egyik legjellegzetesebb vonását, a pátoszt.) Nagyjából ugyanakkor, amikor Kerényi Imre rendezésében látványos-szépséges kivitelben láthattuk Szolnokon, Budapesten megjelent az eredeti is: a szikárabb, mélyebb, emberibb előadás.

Tolsztoj kisregényének átdolgozása – Mark Rozovszkij munkája – akkoriban természetesen legalább két dologról szólt – túl persze az elbeszélés filozófiai mondanóján, azon, hogy az emberi világ vétkesen és vészesen kiszakadt a természetből, az emberi társadalom katasztrofálisan természetellenes, igazságtalan, haszontalan elvek szerint szerveződik, az emberi viselkedésből, az emberi célokból hiányzik a rend, az értelem, a humánus. Tovsztonogov előadása megújult színházi nyelvet

hirdetett, olyat, amely elemelkedik a hagyományosan realistának vélt, elkényelmesedett modorosságoktól, de nem a korábbi avantgardista irányokba indul, hanem azok egyes elemeit integrálva, igazibb, mélyebb, elemzőbb valóságglátást és -ábrázolást (realizmust) keres. A ló különös, irreális szemszögéből eszerint jobban belelátni az emberi világ törvényszerűségeibe, mint valamely szokványosabb, banálisabb nézőpontból. Másfelől allegorikus ábrázolásra, a kimondott, a megmutatott

dolgokon túli mondandók sejtetésére is módot nyújt ez a sajátos állatmese. Természetesen a korabeli szovjet-orosz világ elembertelenedéséről, a rideg, bürokratikus hatalomról is szólt a mese, arra is vonatkozott a tolsztoji filozófia.

Most Veszprémben Krámer György rendezésében, koreográfiájával az első percekben szinte aktuális politikai mondandók sejlenek föl. Az öreg, foltos, herélt, szóval minden szempontból elesett, megalázott, már hasznavehetetlen lovat rideg utalattal fogadják a fiatalok. Kitaszítják, látni se bírják. Könyörtelen új generáció táncol, énekel, keményen, elszántan, undorodva a gyengeségtől, az elesettségtől, a nyomorúságtól, a rútságtól, a betegségtől és egyáltalán a másságtól. Az élet-erősek csorda- (pontosabban ménes-) szelleme szabja meg kimért, keményen dobogó táncukat. Óhatatlanul is a húszas és a negyvenes évek jobboldali, illetve a negyvenöt utáni idők baloldali radikális ifjúságára is emlékeztet ez a tánc, a hajdani zsidóverő egyetemistákat éppúgy eszünkbe juttatja, mint a későbbi elvakult osztályharcos ifjakat. De elsősorban természetesen korunk sikeres újkapitalista (menedzser) fiataljai jutnak az eszünkbe, akik legfőljebb röhögni képesek a hajléktalanok nyomorán; számukra nem létezik szolidaritás, csak verseny, s elképzelné se tudják, hogy maguk is a vesztesek közé kerülhetnek. Szemükben a törtetés a legfőbb érték. Számukra kell a vén herélt, foltos lónak bizonyítania az élethez való jogát. Őket kell meggyőznie arról, hogy nem ő tehet a sorsáról. Nekik kell elmagyaráznia élete példáján, hogy mi a kiszolgáltatottság, a szerencsétlenség, a megalázottság – s egyáltalán az élet. Nekik meséli el az életét születésétől haláláig. Rosszindulatú hallgatóság előtt kell bizonykodnia, akik legszívesebben hazugságon kapnák, hogy igazolva lássák a maguk világképét. Hogy haszontalannak, jelentéktelennek, értelmetlennek lássák a ló, Holosztomer, azaz Rófós életét.

Tóbiás Tímea egyszerű, deszkákból ácsolt karámba helyezte a történetet, a lovak színüknek megfelelő hosszú kabátokat viselnek. A jelmezekre, amelyeket ugyancsak ő tervezett, ugyanaz jellemző, mint Krámer György rendezésére és koreográfiájára: a tömör, lényegre törő, de erőteljesen kifejező fogalmazás. Nincs semmi fölösleg, semmi öncélú artisztikum, semmi játszadozás azzal, hogy emberek lovakat ábrázolnak, míg más emberek embereket játszanak. A megkülönböztetést a kabátokon a mandzsetta és az épp csak észrevehető fark szolgálja, és természetesen a tánclepek, a kéztartás. De mindez inkább jellemet, mentalitást fejez ki, mintsem lósságot.

Emberi jellemekről, társadalmi szerepekről beszélnek a lószzerű mozdulatok. Mark Rozovszkij és Szergej Vetkin zenéjét Rossa László dolgozta át, a szólások a prózai színészek lehetőségeihez vannak szabva, mikroport nélkül is tisztességesen megszólalnak. Leszámítva, hogy Pánczki Mihály verseiben – az eredeti Jurij Rjazancev munkája – olykor döcöc a prozódia.

A címszerepet Blaskó Péter játssza nagy erővel, bravúrosan megmutatva és egyúttal a háttérben is hagyva a figura ló voltát. Kacsákara fordított lábbal, barna, magas szárú fűzős cipőben, piszkosfehér foltos fekete kabátban legalább annyira idéz egy végképp tönkrement nyugdíjast, mint a szerencsétlen sorsú lovat. Az általa eljátszott Holosztomerben több a jámborság, mint a bölcsesség, több a szerencsétlenség, mint a méltóság. Fiatal csikóként önfeledt játékosságában szinte már infantilisán tombol a tudatos kontroll nélküli életszeretet, hite, ragaszkodása, ember-szeretete az ostobaságot súrolja. Nem a természettől kapott józan értelem, ez a felvilágosodástól előítéletesen a természetnek, a természetességnek tulajdonított képesség, hanem a szenvedés teszi bölcsé életé végére. Olyannyira, hogy az utolsó percekben előre látja sorsát. Rajta kívül szinte mindenki két szerepet játszik – pontosan, világosan, egyszerűen: Bajcsay Mária Szilfavirágot és Mathieu-t – egyik a ló, másik a gazdája életében játszott végzetes szerepet –, Keller János Kedvest és a Tisztet – mindkét vonatkozásban a sikeres csábítót –, Sashalmi József a ménes két tulajdonosát, a Tábornokot és fiát, Máté P. Gábor pedig két szolgát, Feofant és Fritzet, pompásan alakulva át vérbeli orosz muzsikából igazi német lakájá. Gazdag Tibor egy embert, de két figurát mutat be: a fiatal, sikeres és könnyelmű meg az öreg, tönkrement, elzúllott herceget. Csak az Istállómaster, Nyírkó István és Vászka, a lovászfíú marad önmaga mindvégig. Talán ez is jelent valamit.

**TOLSZTOJ-ROZOVSKIJ:
LEGENDA A LÓRÓL
(Petőfi Színház, Veszprém)**

Lev Tolsztoj *Holosztomer* című elbeszélését Mark Rozovszkij alkalmazta színpadra. **FORDÍTOTTA:** Gálvölgyi Judit. **ZENE:** Mark Rozovszkij és Szegej Vetkin. Jurij Rjazancev verseit Pánczki Mihály magyarította. **RENDEZŐ-KOREOGRAFUS:** Krámer György. **DÍSZLET ÉS JELMEZ:** Tóbiás Tímea. **DRAMATURG:** Duró Győző. **ZENI VEZETŐ:** Rossa László.

SZEREPLŐK: Blaskó Péter, Bajcsay Mária, Gazdag Tibor, Keller János, Sashalmi József, Nyírkó István, Keresztes János, Máté P. Gábor.

Egy évre csupán **1490** forintért +2 ajándék jegy

SÚGÓ **h o m e**
VAGYIS A SÚGÓ HÁZHÓZ MEGY

Megrendelőnknek **egy éven keresztül** otthonába küldjük a Sűgót és különszámait, valamint **két ajándék jegyet** biztosítunk a 2001-es évad **Sűgó Színházi Estjeinek** egyik, Ön által kiválasztott előadására!

Nyereményjáték az LG támogatásával.

Új előfizetőink között havonta egy Hi-Fi tornyot* sorolunk ki, melyet a Sűgó Színházi Estek keretében nyújtunk át.

* Ez az LG által kifejlesztett fejlett midi hi-fi-rendszer tartalmaz egy 2x50 W-os (RMS) erősítőt, egy 2 utas, 2 hangszórós rendszert és kétkezettás magnó-egységet a korszerű audioteknológia jegyében. A 20 szám beállításának lehetőségével ellátott 3 CD-s automatikus váltó, a távirányító és a fluoreszkáló kijelző biztosítják a zene élvezetét. **Modellszám: F-5600**

LG Electronics Magyar Kft.
1097 Budapest, Könyves K. krt. 3/A Tel: 455-6060